

คู่มือ**การป้องกัน** **และระงับอัคคีภัย** เบื้องต้น

วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย

คำนำ

อัคคีภัย เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งสำหรับประเทศไทย ซึ่งนับวันจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างมากมาย ทำอย่างไรจึงจะพ้นภัยจากอัคคีภัย? เป็นคำถามที่อยู่ในใจของประชาชนคนไทยทุกคน

การเกิดอัคคีภัย มีสาเหตุสำคัญเนื่องจากความประมาท ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และการขาดความรู้ความเข้าใจว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น ทั้งที่เป็นเรื่องที่ไม่ยาก หากแต่ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญและขาดความตระหนักถึงปัญหานี้ ซึ่งการป้องกันและระงับอัคคีภัยให้ประสบความสำเร็จนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้มีความตระหนักให้ความสนใจ เสริมสร้างความรู้ และเตรียมความพร้อมรับภัยที่อาจเกิดขึ้น

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยวิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย จึงได้จัดทำหนังสือคู่มือการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน ในเรื่อง **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอัคคีภัย การป้องกันอัคคีภัย แนวทางการปฏิบัติตนเมื่อเกิดอัคคีภัย และความรู้เกี่ยวกับก๊าซหุงต้มกับอุบัติเหตุในบ้าน** ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลจากหนังสือเล่มนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเตรียมพร้อมเมื่อต้องเผชิญเหตุอัคคีภัยได้ต่อไป

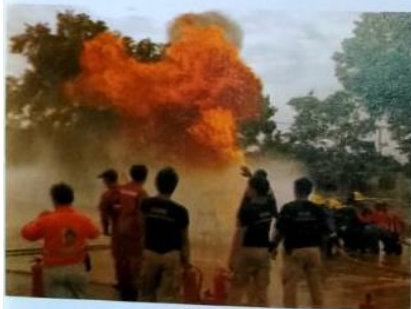
(Signature)

(นายสุนทร รั้วเหลือง)

อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กันยายน 2548

สารบัญ

	หน้า
อัคคีภัย...ภัยร้ายใกล้ตัว	1
1. อัคคีภัยอันตราย...คืออะไร ?	3
1.1 ธรรมชาติของไฟ...คืออะไร ?	4
1.2 ทำไมจึงเกิดอัคคีภัย...ขึ้นได้ ?	6
1.3 หลักในการดับเพลิง...ควรปฏิบัติอย่างไร ?	8
1.4 ผลกระทบที่เกิดจากอัคคีภัย...เป็นอย่างไร ?	10
1.5 อัคคีภัยจะมีความรุนแรงขึ้นได้...อย่างไร ?	12
2. ความรู้เกี่ยวกับการดับเพลิง...มีอะไรบ้าง ?	15
2.1 วิธีการดับเพลิงตามประเภทของไฟ...ควรปฏิบัติอย่างไร ?	16
2.2 ประเภทของเครื่องดับเพลิง..มีอะไรบ้าง ?	17
3. หลัก 5 ต้อง ป้องกันไฟ...ทำได้อย่างไร ?	21
4. การแจ้งเหตุและการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเพลิงไหม้... ควรปฏิบัติอย่างไร ?	25
4.1 การแจ้งเหตุเพลิงไหม้...ควรปฏิบัติอย่างไร ?	26
4.2 การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเพลิงไหม้...ควรปฏิบัติอย่างไร ?	28
4.3 การอพยพหนีไฟ...มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร ?	30

ก๊าซหุงต้มกับอุบัติเหตุในบ้าน

33

1. คุณลักษณะของก๊าซหุงต้มที่ควรทราบ...มีอะไรบ้าง ? 34
2. การเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้ม เต้า ถู อุปกรณ์ และท่อก๊าซ...
ควรเลือกอย่างไร ? 35
3. วิธีการใช้ก๊าซหุงต้มที่ถูกต้อง...ควรทำอย่างไร 37
4. การป้องกันอันตรายจากก๊าซหุงต้มรั่ว...ทำได้อย่างไร? 38
5. วิธีการหลีกเลี่ยงอันตรายจากก๊าซหุงต้มรั่ว...ทำได้อย่างไร 38
6. การปฏิบัติตนเมื่อเกิดก๊าซหุงต้มรั่วหรือไฟไหม้...
ควรปฏิบัติอย่างไร ? 39

สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับการป้องกัน

41

และระงับอัคคีภัย

เอกสารอ้างอิง

44

คู่มือการป้องกันและระงับ

อัคคีภัย

เบื้องต้น

อัคคีภัย...

ภัยร้ายใกล้ตัว

อัคคีภัย หรือภัยที่เกิดจากเพลิงไหม้ เป็นสาธารณภัยประเภทหนึ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อัคคีภัยสามารถเผาผลาญทรัพย์สินให้วอดวายในชั่วระยะเวลาไม่กี่ชั่วโมง และเป็นปัญหาสำคัญที่นำความสูญเสียมาสู่ประเทศ ซึ่งจากรวบรวมข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2532 - 2546 สถิติการเกิดอัคคีภัยของประเทศไทย มีจำนวน 36,842 ครั้ง มูลค่าความเสียหายมากกว่า 19,000 ล้านบาท และจากการรวบรวมสถิติการเกิดอัคคีภัยในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2546 พบว่า มีจำนวน 367 ครั้ง มูลค่าความเสียหายมากกว่า 200 ล้านบาท ซึ่งสาเหตุการเกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่จะเกิดจากความประมาทในการใช้ไฟฟ้า จุดธูป เทียนบูชาพระ การประกอบอาหาร และการก่อไฟโดยไม่ระมัดระวัง สถานที่ที่เกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่มักจะเป็นที่อยู่อาศัย และชุมชนที่มีความหนาแน่น หรือมีความแออัดของประชากร อาคารสูง โรงงาน อุตสาหกรรม ศูนย์การค้าและโรงแรมสรรพ ซึ่งสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ มักจะมีการใช้พลังงานไฟฟ้า พลังงานเชื้อเพลิง พลังงานความร้อนและอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเกิดอัคคีภัย และช่วงที่มีอัคคีภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง คือ ในฤดูที่มีอากาศร้อนและแห้ง โดยเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึง เดือนพฤษภาคม

ไฟ ถือเป็นคุณอนันต์ หากใช้ด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ และถูกวิธี ขณะเดียวกันหากเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ก็จะกลายเป็นอัคคีภัยที่เป็นมหันตภัยที่เผาผลาญทำลายล้าง ทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้รวดเร็ว สาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเกิดอัคคีภัย คือ ความประมาท ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น เมื่อเกิดอัคคีภัยเล็กน้อยก็ไม่รู้จักวิธีการระงับ ควบคุม จึงเกิดการลุกลาม สร้างความสูญเสียอย่างมากมาย

ดังนั้น การป้องกันและระงับอัคคีภัย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของประเทศ ซึ่งภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอัคคีภัย เป็นความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนในสังคมที่จะต้องร่วมมือกัน ทั้งภาครัฐที่มีหน้าที่กำหนดมาตรการ ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยจากอัคคีภัย กำกับ ตรวจสอบ ดูแลการปฏิบัติ ภาคเอกชน ที่ให้การสนับสนุนการป้องกันและระงับอัคคีภัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนที่ควรมีจิตสำนึก การตระหนักถึงความปลอดภัย โดยการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอัคคีภัยในบ้านเรือนและชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประเทศไทยเป็นเมืองปลอดภัยน่าอยู่

อัคคีภัยอันตราย...
คืออะไร?

อัคคีภัย หรือภัยที่เกิดจากเพลิงไหม้ หมายถึง สาธารณภัยประเภทหนึ่งที่เกิดจากไฟ ไฟเป็นพลังงานอย่างหนึ่งที่ทำให้ความร้อน ความร้อนของไฟที่ขาดการควบคุม ชูแฉก จะทำให้เกิดการติดต่อกลุกลามไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิง เกิดการลุกลามต่อเนื่อง หากปล่อยเวลาของการลุกลามให้นานเกินไป จะทำให้เกิดการติดต่อกลุกลามมากยิ่งขึ้น สภาวะของไฟจะรุนแรงมากขึ้นถ้าหากการลุกลามมีเชื้อเพลิงหนุน หรือมีไอของเชื้อเพลิงถูกขับออกมามาก ความร้อนแรงก็จะมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ทำให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย หมายถึง เชื้อเพลิง สารเคมี หรือวัตถุใดๆ ทั้งที่มีสถานะเป็นของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ ที่อยู่ในภาวะพร้อมจะเกิดการสันดาปจากการจุดติดใดๆ หรือการสันดาปเอง

1.1 ธรรมชาติของไฟ...คืออะไร?

ไฟเกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบในสภาวะที่เหมาะสม ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไฟก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ องค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่

1) **เชื้อเพลิง** เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดการลุกลามมาจากสารเคมี แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สารอินทรีย์เคมี และอินทรีย์เคมี

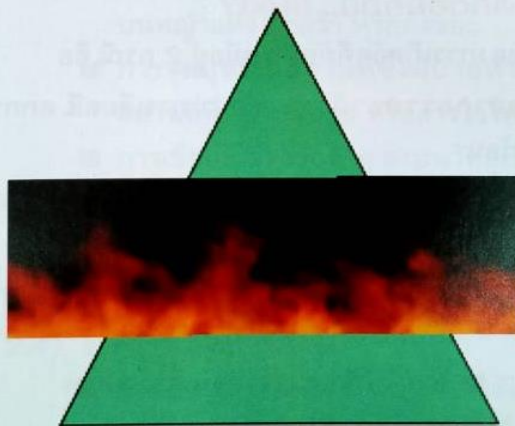
■ สารอินทรีย์เคมี เป็นสารที่เป็นพวกแร่ธาตุที่ไม่ได้เกิดจากสิ่งมีชีวิต และไม่มีส่วนประกอบของคาร์บอน เช่น โปตัสเซียมไนเตรท โซเดียมกรดต่าง ๆ เป็นต้น

■ สารอินทรีย์เคมี เป็นสารที่มาจากสิ่งมีชีวิต มีส่วนประกอบของธาตุคาร์บอน เช่น น้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

2) **ความร้อน** เป็นสิ่งที่ทำให้อุณหภูมิของเชื้อเพลิงสูงขึ้นถึงจุดติดไฟ ทำให้องค์ประกอบของการเกิดไฟ หรือเรียกว่า ปฏิกิริยาการสันดาป เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งเชื้อเพลิงแต่ละชนิดย่อมจะมีจุดติดไฟไม่เหมือนกัน

3) ออกซิเจน บรรยากาศทั่วไปมีไนโตรเจน 79.04 % ออกซิเจนผสมอยู่ 20.93% และคาร์บอนไดออกไซด์ 0.03 % โดยออกซิเจนจะเป็นตัวทำให้เกิดการเผาไหม้ การเผาไหม้แต่ละครั้งต้องการออกซิเจนประมาณ 16 % เท่านั้น ถ้าออกซิเจนต่ำกว่า 16 % ก็จะไม่ช่วยให้เกิดการเผาไหม้ต่อไป ไฟจึงจะมอดดับลงได้ ดังนั้น จะเห็นว่าเชื้อเพลิงทุกชนิดถูกล้อมรอบไปด้วยออกซิเจนอย่างเพียงพอสำหรับการเผาไหม้ ยิ่งมีออกซิเจนมากเชื้อเพลิงก็ยิ่งติดไฟได้ดีขึ้น และเชื้อเพลิงบางประเภทมีออกซิเจนในตัวเองอย่างเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองลุกไหม้ได้โดยไม่ต้องอาศัยออกซิเจนที่อยู่โดยรอบ

ออกซิเจน

เชื้อเพลิง

ความร้อน

1.2 ทำไมจึงเกิดอัคคีภัย...ขึ้นได้?

สาเหตุของการเกิดอัคคีภัยที่พบมีอยู่ 2 กรณี คือ

1) เกิดจากธรรมชาติ เช่น ไฟป่า การเสียดสี ดกกระทบ หรือการทับถมจนเกิดความร้อน

2) เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีหลายสาเหตุ เช่น

2.1) จากไฟฟ้า

- สายไฟที่ใช้มีขนาดเล็ก ไม่พอกับปริมาณกระแสที่ใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าประจำบ้าน
- สายไฟฟ้าเก่าชำรุดจนเสื่อมสภาพ
- การใช้ฟิวส์ไม่ถูกขนาด
- การลัดวงจร
- อุปกรณ์ไฟฟ้าชำรุด หรือไม่ได้มาตรฐาน
- การทิ้งเครื่องใช้ไฟฟ้าบางอย่าง เช่น เตารีดไฟฟ้า กัดมันน้ำไฟฟ้า ทิ้งไว้เพื่อไปทำธุระอย่างอื่น อาจจะลืมห่างทำให้เกิดความร้อน และเกิดเพลิงไหม้ได้

- การลืมนิรภัยสวิตช์ของวงจรไฟฟ้าหลังจากเลิกใช้งานแล้ว

2.2) จากน้ำมัน ก๊าซ และสารไวไฟ

- การเก็บสารไวไฟ เช่น สเปรย์ฉีดผม สีพ่น ทินเนอร์ สีน้ำมัน น้ำมันเบนซิน เป็นต้น ไว้ในที่ที่อาจจะทำให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย หรือการปฏิบัติงานใกล้กับสารไวไฟ โดยขาดความระมัดระวัง
- ผงฝุ่นจำนวนมากจากเครื่องดูดฝุ่น อาจจะระเบิดได้ ถ้าไปเคาะผงฝุ่นลงบนเปลวเพลิง
- การจุดตะเกียงน้ำมัน หรือเทียนไขใกล้มุ้ง มักทำให้เกิดไฟไหม้ได้

2.3) จากการสูบบุหรี่ และการใช้ไม้ขีดไฟ

- การทิ้งก้นบุหรี่โดยไม่ดับให้สนิทลงบนพื้น บนกองขยะ บนหญ้าแห้ง ตะกร้า หรือถังขยะ
- การจุดบุหรี่ในสถานที่ซึ่งมีป้ายห้ามไว้ โดยเฉพาะสถานที่ที่มีน้ำมันก๊าซ หรือสารไวไฟอยู่
- การเขี่ยแก้วบุหรี่ร้อน ๆ ลงบนวัตถุเชื้อเพลิง
- การเก็บไม้ขีดไฟในสถานที่ที่ไม่มิดชิดหรือไม่พ้นมือเด็ก
- การดับไฟในเตาหุงต้มไม่สนิทภายหลังประกอบอาหารเสร็จสิ้นแล้ว โดยปล่อยให้ถ่าน หรือฟืนมอดดับเองในเตา

2.4) จากการเชื่อมโลหะ

- การเชื่อม หรือตัดโลหะนั้นจะต้องใช้ความร้อนสูงมาก จึงจะสามารถทำให้โลหะละลายได้ ซึ่งในการเชื่อม หรือตัดโลหะแต่ละครั้งมักจะเกิดประกายไฟ หากขาดการระมัดระวัง ขาดความรอบคอบ อาจทำให้สะเก็ดโลหะที่ติดไฟดังกล่าวกะเด็นไปตกใส่เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เป็นเชื้อเพลิง ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้

2.5) จากการก่อไฟโดยไม่ระมัดระวัง

- การก่อไฟทุกครั้งไม่ว่ากรณีใดก็ตาม เช่น การเผาขยะ และหญ้าแห้ง การจุดธูปเทียนบูชาพระ การเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อไหว้เจ้า การจุดยากันยุง เป็นต้น ไม่ได้มีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดจนกระทั่งไฟดับ โดยปล่อยให้มอดดับเอง หรือกระทำในสถานที่ที่ยากต่อการควบคุมเพลิง หรือใกล้วัสดุที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย

1.3 หลักในการดับเพลิง...ควรปฏิบัติอย่างไร?

การดับเพลิง ก็คือ การกำจัดองค์ประกอบที่ทำให้เกิดไฟแต่ละอย่าง หรือทั้งหมดในคราวเดียวกันให้หมดไป หลักการดับเพลิง สามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1) **การกำจัดเชื้อเพลิง** ทำได้โดยการนำเชื้อเพลิงออกจากบริเวณที่เกิดอัคคีภัย การแยกวัสดุที่ติดไฟออกเพื่อสะดวกในการดับ สำหรับกรณีขนถ่ายเอาเชื้อเพลิงออกไปไม่ได้ ควรใช้วิธีนำสารอื่นๆ มาเคลือบผิวของเชื้อเพลิงเอาไว้ เช่น การใช้ผงเคมี โฟม น้ำละลายด้วยผงซักฟอก ซึ่งเมื่อน้ำตกลงบนผิววัสดุแล้วจะปกคลุมอยู่นานทราบเท่าที่น้ำหรือสารเคมีอื่นๆ ที่ผสมในน้ำยังไม่สลายตัว

2) การกำจัดออกซิเจน โดยการปิดกั้นออกซิเจนไม่ให้ไปรวมตัวกับไอของเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นการลดปริมาณของออกซิเจนในอากาศให้น้อยลง เนื่องจากออกซิเจนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของไฟวิธีการกำจัดออกซิเจนมีหลายวิธี เช่น

- ฉีดน้ำหรือสารปกคลุมอื่น ๆ ไปคลุมผิวเชื้อเพลิงหรือฉีดก๊าซเฉื่อย เช่น ไนโตรเจน หรือคาร์บอนไดออกไซด์ไปปกคลุมบริเวณเพลิงไหม้ ทำให้จำนวนออกซิเจนในอากาศมีปริมาณต่ำลง จนไม่มีการสันดาป อีกต่อไป

- ใช้ผ้าหนา ๆ เช่น ผ้าห่มคลุมทำให้อับอากาศ

- การใช้ทราย หรือดินกลบ

- การใช้ฟองเคมีในกรณีไฟเกิดกับเชื้อเพลิงเหลว

ข้อควรระวัง เกี่ยวกับการใช้วิธีกำจัดอากาศในห้องทึบ หรือที่คับแคบ ก็คือ การขาดอากาศหายใจ ซึ่งผู้ดับเพลิงจะต้องระมัดระวังให้มาก

3) การลดอุณหภูมิ หรือการทำให้เย็นตัวลง หรือการลดความร้อนของวัสดุที่ไหม้ไฟให้ต่ำลง จนไม่สามารถที่จะถูกไหม้ต่อไปได้ โดยปกติทั่วไปใช้น้ำเป็นตัวลดอุณหภูมิของวัสดุที่ไหม้ไฟ เพราะหาง่าย สะดวก มีค่าใช้จ่ายไม่สูง

ข้อควรระวัง ในการใช้น้ำ ก็คือ น้ำเป็นสื่อไฟฟ้า และน้ำเมื่อรวมกับสารเคมีบางชนิดจะเกิดปฏิกิริยาเคมีขึ้น

1.4 ผลกระทบที่เกิดจากอัคคีภัย...เป็นอย่างไร?

ความร้อนแรงของไฟจะทำลายสิ่งที่อยู่ล้อมรอบที่อยู่ในรัศมีของความร้อน ในขอบเขตของการแตกกระเปาะ และการหลุดพังของอาคารที่เกิดจากการระเบิดหรือถูกความร้อนจนแปรสภาพ ไม่สามารถคงทนอยู่ได้ ไฟเผาผลาญสิ่งต่าง ๆ ให้สูญสิ้นไปกับความร้อน ความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่ว่าจะเกิดจากความร้อนแต่เพียงอย่างเดียว ยังมีความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากควันไฟ ก๊าซพิษที่เกิดขึ้นจากการลุกไหม้สร้างความสูญเสียให้เกิดขึ้นแก่ธุรกิจการค้า เศรษฐกิจ สังคมของประชาชนและประเทศชาติ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอัคคีภัย คือ ทำให้เกิดการบาดเจ็บและสูญเสียชีวิตอันเนื่องมาจากความร้อน แรงระเบิด ควันพิษ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากน้ำที่ใช้ในการดับเพลิง เช่น กรณีของการเกิดการไหลนองของน้ำจากชั้นของอาคารในระดับที่เหนือกว่าลงมาจะทำให้ความเสียหายแก่วัตถุสิ่งของที่น้ำไหลผ่านหรือการดับเพลิงที่ใช้น้ำฉีดไปชั้นบนของอาคาร ถ้าระบายน้ำไม่ทันน้ำจะขังอยู่เป็นจำนวนมาก จะเพิ่มการรับน้ำหนักมากขึ้นจนไม่สามารถทนได้จะทำให้เกิดการหลุดพังของตัวพื้นอาคารลงมาได้ หรือการยุบพังของอาคารที่เก็บวัตถุติดหรือสินค้าต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากอัคคีภัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1) เกิดกับผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ไฟไหม้โดยตรงทำให้เกิดการบาดเจ็บจากการถูกไฟลวก ไฟไหม้ที่อวัยวะต่าง ๆ หรือเกิดจากการหายใจเอาควันพิษต่าง ๆ เข้าไป ทำให้อวัยวะหรือระบบต่าง ๆ ทำงานผิดปกติไปถ้ารุนแรงมากอาจถึงแก่ชีวิตได้

2) เกิดความเสียหายแก่อาคาร สถานที่ และเครื่องจักรอุปกรณ์ต่างๆ

3) เสียเวลาในการทำงาน เมื่อไฟไหม้ถ้ามีความรุนแรงมากจะต้องหยุดกิจการ หรือหยุดผลิตสินค้าเป็นระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ผลผลิตตกต่ำ กำไรน้อยลง และขาดรายได้

4) เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจส่วนรวมและของประเทศชาติ
รัฐบาลขาดรายได้จากภาษีที่โรงงานหรือสถานประกอบการนั้นจะต้องเสีย รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการ ด้านสาธารณสุขโรค รวมทั้งทำให้เกิดภาวะการว่างงานของผู้ปฏิบัติงาน

1.5 อัคคีภัยจะมีความรุนแรงขึ้นได้...อย่างไร?

ปัจจัยที่ส่งเสริมระดับความรุนแรงของการเกิดอัคคีภัย ได้แก่

1) พฤติกรรมของมนุษย์

ในขณะเกิดอัคคีภัย การตื่นตกใจตามธรรมชาติ จะทำให้เกิดกระทำการนอกเหนืออำนาจจิตใจ ขาดสติไม่มีความมั่นใจในการตัดสินใจ กังวลใจเนื่องจากเสียขวัญทรัพย์สิน รวมทั้ง การขาดความรู้ในการระงับอัคคีภัยเบื้องต้น อีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มคนที่มองดูเหตุการณ์เป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ดับเพลิงปฏิบัติงานไม่สะดวก จึงเกิดความล่าช้า

2) สภาพของสถานที่เกิดเหตุ

ในหลายกรณีจุดที่เกิดอัคคีภัย มีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้เกิดการลุกลามมากขึ้น เช่น การดับเพลิงและช่วยชีวิตผู้ประสบภัยในอาคารสูง สถานที่ที่มีทางเข้าเป็นซอยแคบ ๆ หรือสถานที่ที่มีวัสดุ สารพิษ และสารเคมี ที่เป็นเชื้อเพลิงหรือที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย ซึ่งสถานที่เหล่านี้อาจมีการระเบิดหรือ

การลุกไหม้ที่มีสารมีพิษ การควบคุมหรือการระงับอัคคีภัยจึงจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์พิเศษและใช้ระยะเวลามากขึ้น

3) ช่วงเวลาที่เกิดเหตุ

เวลาที่เกิดอัคคีภัยก็เป็นอุปสรรคในการระงับอัคคีภัย เช่น ในช่วง เวลากลางคืนที่ผู้คนนอนหลับกันหมด ในช่วงเวลาทำงานที่มีคนอยู่หนาแน่นตาม โรงงาน โรงเรียน โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า หรือใน วันเทศกาลต่างๆ ที่จะมีคนจำนวนมาก ในช่วงเวลาต่างๆ เช่นนี้ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง

4) ประสิทธิภาพการดับเพลิง

การบริหารจัดการในการดับเพลิงที่เกิดขึ้นไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ ย่อมเป็นผลให้การปฏิบัติงานดับเพลิงได้ไม่ทันท่วงที เกิดความล่าช้าในการทำงานของพนักงานดับเพลิง ปัจจัยต่างๆ เช่น ระยะห่างจากสถานีดับเพลิง ถึงสถานที่เกิดเหตุ อุปกรณ์ดับเพลิงที่ไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ดับเพลิงที่ไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมทำให้การควบคุมอัคคีภัยไม่ได้ผลเท่าที่ควร

**ความรู้เกี่ยวกับ
การดับเพลิง...
มีอะไรบ้าง?**

การดับเพลิงที่มีประสิทธิภาพ จะต้องทราบประเภทของไฟที่เกิดจากสารเชื้อเพลิงต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้เครื่องดับเพลิงได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเพื่อความปลอดภัยของผู้ที่เข้าไปดับไฟ

2.1 วิธีการดับเพลิงตามประเภทของไฟ...ควรปฏิบัติอย่างไร?

ไฟ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ A B C D ซึ่งมีวิธีการดับที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1) **ไฟ ประเภท A** มีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษร **A** สีขาวอยู่บนพื้นสามเหลี่ยมสีเขียว คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็ง เชื้อเพลิงธรรมชาติ หรือวัตถุไหม้ไฟได้โดยทั่วไป เช่น ฟืน ฟาง กระดาษ ไม้ ผ้า ยาง พลาสติก หนังสือตัวปอนุ่น ด้าย เป็นต้น วิธีการดับไฟจะใช้หลักความเย็นและความเปียกชื้นคลุมทับ หรือการลดความร้อน (Cooling) โดยใช้น้ำ

2) **ไฟ ประเภท B** มีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษร **B** สีขาวอยู่บนพื้นสี่เหลี่ยมสีแดง คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของเหลวและก๊าซ เช่น น้ำมันทุกชนิด แอลกอฮอล์ ทินเนอร์ ยางมะตอย จาระบี ก๊าซหุงต้ม ก๊าซติดไฟทุกชนิด เป็นต้น วิธีการดับไฟจะใช้หลักการกำจัดออกซิเจนหรือตัดเปลวไฟซึ่งจะทำให้ดับอากาศ โดยใช้ผงเคมีแห้งหรือใช้ฟองโฟมคลุม

3) ไฟ ประเภท C มีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษร C สีขาวอยู่บนพื้นรูปวงกลมสีฟ้า คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็งที่มีกระแสไฟฟ้าไหลอยู่ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด การสปาร์ก เป็นต้น วิธีการดับไฟจะใช้หลักการตัดกระแสไฟฟ้าแล้วจึงใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือน้ำยาเหลวระเหยที่ไม่มีสาร CFC ไล่ออกซิเจนออกไป

4) ไฟ ประเภท D มีสัญลักษณ์เป็นตัวอักษร D สีขาวอยู่บนพื้นรูปดาวห้าแฉกสีเหลือง คือ ไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นโลหะและสารเคมีติดไฟ เช่น วัตถุระเบิด ปุ๋ยยูเรีย ผงแมกนีเซียม เป็นต้น วิธีการดับไฟห้ามใช้น้ำเป็นอันตราย แต่ให้ใช้หลักการทำให้窒อากาศ หรือใช้สารเคมีเฉพาะ ซึ่งต้องศึกษาหาข้อมูลแต่ละชนิดของสารเคมีหรือโลหะนั้น ๆ

2.2 ประเภทของเครื่องดับเพลิง...มีอะไรบ้าง?

เครื่องดับเพลิงที่ใช้กันทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) เครื่องดับเพลิงที่มีอยู่โดยรอบตัวเราแทบทุกสถานที่หาได้ง่าย และไม่ต้องเตรียมการใช้มาก่อน เมื่อเกิดเหตุขึ้นเฉพาะหน้าก็สามารถใช้วัสดุเหล่านี้ดับเพลิงได้ในทันที เช่น น้ำ ทราย โคลน ดิน ผ้าห่มหรือผ้าขนหนูชุบน้ำ

2) เครื่องดับเพลิงชนิดบรรจุถังอัดแรงดัน ซึ่งมีอยู่มากมายหลายแบบ หลายขนาด มีราคาค่อนข้างแพง และต้องฝึกฝนวิธีใช้ให้ถูกต้อง มิฉะนั้นการดับเพลิงอาจไม่ได้ผล และทำให้เพลิงลุกลามรุนแรงยิ่งขึ้นอีกด้วย สำหรับเครื่องดับเพลิงประเภทนี้ที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน ได้แก่

(1) เครื่องดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง

(Dry Chemical Powder) ใช้ดับไฟได้ดี คือ ไฟประเภท B มีลักษณะเป็นถังเหล็กทาสีแดง รูปทรงกระบอก ภายในบรรจุผงเคมี ซึ่งมีหลายชนิด หลายคุณภาพไว้ในถังแล้วอัดแรงดันเข้าไป ส่วนใหญ่ผงเคมีที่บรรจุเป็นสารประกอบระหว่างซิลิกอนกับโซดาไบคาร์บอเนต เวลาใช้ผงเคมีจะถูกอัดออกไปคลุมไฟทำให้ดับอากาศ **ควรใช้ภายนอกอาคาร** เพราะผงเคมีเป็นฝุ่นละอองฟุ้งกระจาย หลังการใช้งานแล้วจะทิ้งคราบของสารดับเพลิงทำให้เกิดความสกปรก อาจทำให้เครื่องจักรกล เครื่องใช้ไฟฟ้าเสียหายได้ และหากสัมผัสถูกใบหน้า จะทำให้ลืมตาไม่ขึ้น หายใจไม่ออก อาเจียน

ดังนั้น การใช้เครื่องดับเพลิงแบบผงเคมีแห้ง จึงควรต้องระมัดระวังในการใช้งาน หมั่นฝึกฝนให้มีความชำนาญอยู่เสมอ และควรมีการตรวจสอบสภาพทุกๆ 6 เดือน เช่น การจับตัวของผงเคมี การรั่วไหลของก๊าซคันบิ๊ป การอุดตันของปลายหัวฉีด การผูกרוןของถัง เป็นต้น

(2) เครื่องดับเพลิงชนิดคาร์บอนได

ออกไซด์ หรือซีโอทู (Carbondioxide) ใช้ดับไฟได้ดี คือ ไฟประเภท B และ C จัดได้ว่าเป็นเครื่องดับเพลิงที่มีความสะอาดมากที่สุด ไม่ทิ้งคราบสกปรก หรือเปื้อกอื่นหลังการใช้ ลักษณะทั่วไปคล้ายกับเครื่องดับเพลิงชนิดถังแบบอื่น ๆ ส่วนใหญ่ทาสีแดง ปลายสายฉีดจะมีลักษณะเป็นกระบอกหรือกรวยเวลาฉีดจะมีเสียงดังเล็กน้อย พร้อมกับพ่นหมอกหิมะออกมาไล่ความร้อนและออกซิเจนออกไป โดยฉีด

เข้าใกล้ฐานของไฟให้มากที่สุด ประมาณ 1.5-2 เมตร เครื่องดับเพลิงชนิดนี้เหมาะสำหรับใช้ดับเพลิงภายในอาคาร และสถานที่เก็บหรือติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือเครื่องจักรกล เครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ไม่เหมาะสำหรับการใช้งานกลางแจ้ง เพราะกระแสมจะพัดก๊าซฟุ้งกระจายไป ทำให้ประสิทธิภาพการดับเพลิงลดลง และควรทำการตรวจสอบสภาพทุกๆ 6 เดือน โดยวิธีชั่งน้ำหนักแล้วบันทึกข้อมูลเก็บไว้ หากน้ำหนักสูญหายไปเกินกว่า 10% ควรทำการเติมก๊าซใหม่

(3) เครื่องดับเพลิงชนิดน้ำยาเหลวระเหยฮาโลตรอน (Halotron) ใช้ดับไฟได้ดี คือ ไฟประเภท B และ C ลักษณะถังบรรจุมีสีเขียว เป็นเครื่องดับเพลิงที่บรรจุน้ำยาเหลวระเหยชนิดโบรโมคลอโร ไดฟลูออโร ซึ่งเป็นสาร CFC ที่มีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม เครื่องดับเพลิงชนิดนี้สามารถใช้ดับไฟได้ดีในที่กลางแจ้ง ลมพัดไม่แรงมาก และปัจจุบันมีหลายยี่ห้อที่ไม่บรรจุสาร CFC ลงไป เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม

3) เครื่องดับเพลิงหิ้ว ประกอบด้วย เครื่องสูบน้ำดับเพลิง รถดับเพลิง อุปกรณ์การดับเพลิงแบบต่าง ๆ รวมไปถึงอุปกรณ์กู้ภัยและช่วยชีวิตด้วย

อุปกรณ์ดับเพลิงเหล่านี้ จะใช้ได้โดยเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ผ่านการฝึกฝนการใช้งานมาแล้วเท่านั้น ส่วนใหญ่จะประจำอยู่ตามสถานีดับเพลิงหรือหน่วยบรรเทาสาธารณภัยบางแห่ง

หลัก 5 ต้อง
ป้องกันไฟ...
ทำได้อย่างไร?

ในการป้องกันการเกิดอัคคีภัย มีวิธีการเพื่อความปลอดภัยหลายวิธีด้วยกัน หากไม่ยอมให้เกิดอัคคีภัย ทุกคนจึงต้องร่วมมือกันป้องกัน โดยมีหลักปฏิบัติเบื้องต้น ดังนี้

1) ต้องจัดให้เรียบร้อย

จัดระเบียบภายใน ภายนอกอาคารบ้านเรือน และสถานที่ทำงาน ให้เรียบร้อยอย่าให้รุงรัง ระวังเรื่องการเดินสายไฟฟ้า การใช้ความร้อน เก็บเชื้อเพลิงและวัตถุไวไฟให้เป็นสัดส่วนพ้นจากบริเวณที่อาจเกิดความร้อนหรือประกายไฟ และเขียนเครื่องหมายกำกับไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งควรคำนึงถึงทางหนีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินด้วย ซึ่งอย่างน้อยต้องมี 2 ทาง และไม่มีสิ่งกีดขวาง

2) ต้องคอยซ่อมบำรุง

ตรวจตรา ซ่อมแซม ดูแลเอาใจใส่อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่อาจเป็นบ่อเกิดอัคคีภัย เช่น ฟิวส์ สายไฟฟ้า ปลั๊กไฟ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักรกล เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดความร้อน ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และปลอดภัยเสมอ หากชำรุดต้องรีบแก้ไขทันที และไม่ควรใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าหลายๆ ชนิดพร้อมกัน เพราะอาจทำให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจรได้

3) ต้องมุ่งทำตามกฎ

ต้องศึกษาและทำความเข้าใจกฎแห่งความปลอดภัยแล้วปฏิบัติตาม เช่น ไม่ปล่อยให้เด็กเล่นไฟ จุดธูปเทียนบูชาพระโดยไม่ดูแล สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ เผาขยะมูลฝอยโดยไม่ควบคุม

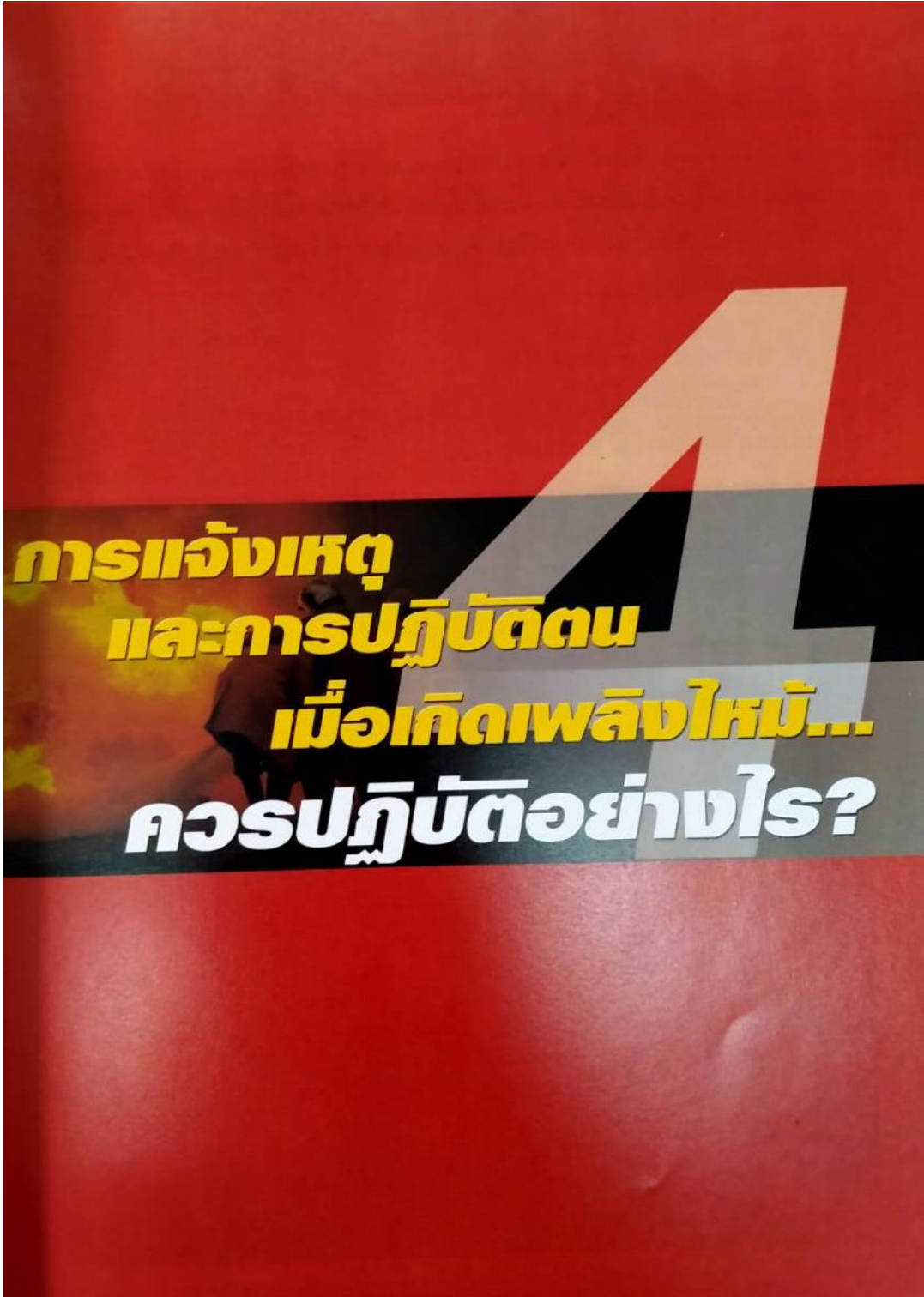
4) ต้องลดความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง ความไม่สามัคคีกันในชุมชน คือ ภัยอันมหันต์ ควรสร้างความกลมเกลียวให้เกิดขึ้นทั้งเพื่อนบ้าน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

5) ต้องร่วมแรงเตรียมพร้อม

- เตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงที่พร้อมใช้ เช่น เครื่องดับเพลิงประเภทต่าง ๆ น้ำใส่ตุ้มพร้อมภาชนะตักทรายกระป๋อง สำรองแหล่งน้ำ ตรวจสอบประปาหัวแดงว่ามีน้ำหรือไม่ ใช้ได้หรือไม่ รวมทั้งจัดให้มีการอบรมวิธีการดับเพลิงเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีทักษะและรู้จักวิธีการใช้เครื่องดับเพลิงชนิดต่างๆ
- มีแผนฉุกเฉิน จัดบุคลากรที่มีหน้าที่ตามแผน และจัดเตรียมหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินแจ้งเหตุอัคคีภัย
- เตรียมเส้นทางหนี ประตู่ บันไดฉุกเฉิน เส้นทางเข้าระงับเหตุ และจุดรวมพลของชุมชน
- มีการฝึกซ้อม การแจ้งเหตุ การดับเพลิง การหนีเพลิงเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ประชาชนเตรียมพร้อมหากเกิดอัคคีภัย
- ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อแนะนำ หรือแนวทางที่ทางราชการหรือสถาบันด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยกำหนดไว้เพื่อความปลอดภัย

**การแจ้งเหตุ
และการปฏิบัติตน
เมื่อเกิดเพลิงไหม้...
ควรปฏิบัติอย่างไร?**

เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ต้องพยายามควบคุมสติให้ตีย่่าตื่นเต้นตกใจ หากสามารถดับเพลิงได้เองในเบื้องต้น ให้รีบทำการดับเพลิงโดยเร็ว หรือหากไม่สามารถดับเพลิงได้เอง ให้รีบอพยพหนีออกจากพื้นที่ แล้วรีบแจ้งสถานีดับเพลิงที่ใกล้ที่สุด

4.1 การแจ้งเหตุเพลิงไหม้...ควรปฏิบัติอย่างไร?

ในกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ มีวิธีการขอความช่วยเหลือตามระบบการแจ้งเหตุ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1) กรณีเกิดเหตุในเขตกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งเหตุหมายเลขโทรศัพท์ 199 หรือหมายเลขโทรศัพท์ 1555 หรือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมายเลขโทรศัพท์ 1784

2) กรณีเกิดเหตุในพื้นที่จังหวัดอื่น นอกเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1) ในเขตเทศบาล แจ้งเหตุที่ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาล หมายเลขโทรศัพท์ 199 หรือกองอำนาจการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอและจังหวัด แล้วแต่กรณี

2.2) นอกเขตเทศบาล แจ้งเหตุที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกองอำนาจการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอหรือจังหวัด รวมทั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอ หรือจังหวัด รวมทั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นนั้น แล้วแต่กรณี

4.2 การปฏิบัติตนเมื่อเกิดเพลิงไหม้...ควรปฏิบัติอย่างไร?

ในกรณีที่สามารถดับเพลิงได้เอง ให้รีบทำการดับเพลิงโดยเร็ว โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1) ดึงอุปกรณ์แจ้งเหตุด้วยมือในบริเวณใกล้เคียง หรือกดสัญญาณแจ้งเหตุเพลิงไหม้ (Fire Alarm)

2) หากรู้ว่าคัทเอาท์ไฟฟ้าอยู่ไหน ควรรีบสับคัทเอาท์ลงก่อน

3) ถ้าเพลิงมีขนาดเล็ก พยายามที่จะดับเพลิงเองได้ให้ใช้ถังดับเพลิงเพื่อดับไฟ

4) ยกเครื่องดับเพลิงออกจากที่เก็บ ใช้มือข้างที่ถนัดจับคันหิ้วให้ข้อมือคร่อมคันบีบ แต่ยังไม่ต้องบีบ

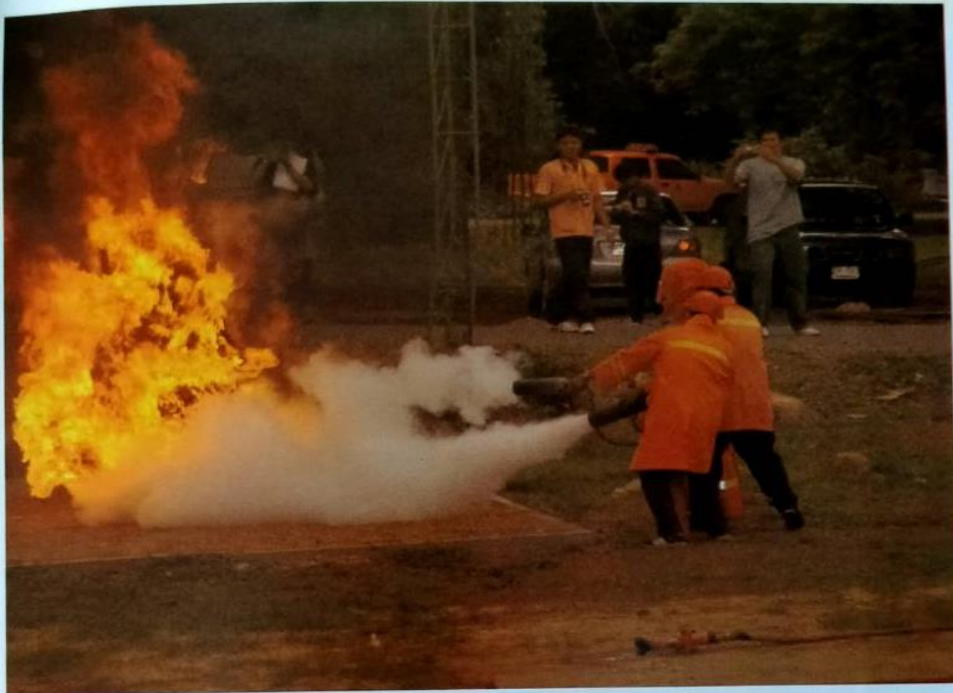

5) ถือเครื่องดับเพลิงเข้าที่เกิดเหตุ โดยให้เข้าทิศทางเหนือลม หากสถานที่บังคับไม่สามารถเข้าหาไฟได้ถูกทิศทางลม ให้ระดมคนหลาย ๆ คนใช้เครื่องดับเพลิงหลาย ๆ ถังเข้าระงับเพลิง

6) หากต้องผ่านประตูใด ๆ ก่อนเปิดประตูให้ใช้หลังมือแตะบานประตูหรือมือจับ ถ้ารู้สึกร้อน หรือมีควันลอดออกมา ห้ามเปิดประตูเด็ดขาด

7) ใช้วิธีนั่งยอง ๆ หรือยืนแอ่นฝ่าผืนนั่งริมประตูด้านที่มีกลอนหรือกุญแจ ใช้ชะแลง ขวาน มีดสั้นหนา หรือโลหะแบน ๆ แฉะขอบบานประตูให้เผยออก แล้วสอดปลายสายเครื่องดับเพลิงเข้าไป ฉีดสุมไปก่อน 1-2 ถัง เพื่อลดการลุกไหม้ของไฟบริเวณใกล้ประตู จากนั้นจึงค่อยออกแรงจัดบานประตูให้เปิดออก โดยที่ตัวยังอยู่ที่เดิม

8) เมื่อสามารถเปิดห้องได้แล้ว อย่ารีบร้อนวิ่งเข้าไปในห้อง ให้นั่งยอง ๆ ทำตัวให้ต่ำที่สุดเพื่อหลบควันไฟและความร้อน และให้เตรียมถังดับเพลิงตามขั้นตอนดังนี้

- (1) ถอดสลักขัดคันบีบเครื่องดับเพลิงออก ปลดสายฉีดออกจากที่ล็อกใช้มือข้างถนัดจับคันบีบโดยให้ง่ามมือคร่อมคันบีบนิ้วที่เหลือทั้งสี่งอกำคั่นยกด้านล่าง ใช้มือข้างที่ไม่ถนัดจับปลายสายชี้เข้าหาจุดลุกไหม้
- (2) บีบคันบีบให้สุด สารดับเพลิงจะพุ่งออกไป ให้ส่ายกวาดปลายสายคลุมพื้นที่ลุกไหม้ให้มากที่สุด
- (3) หากฉีดไปแล้ว 1 ถัง ไฟเริ่มชาลง ให้นำเครื่องดับเพลิงถังใหม่มาฉีด โดยนั่งยอง ๆ ฉีดจนกว่าเปลวไฟ ความร้อน และกลุ่มควันจะเบาบางลง จึงสามารถยืนฉีดได้
- (4) หากฉีดแล้วไฟกลับลุกหนักกว่าเดิม ให้ถอยออกมาในลักษณะคลานต่ำ ๆ และหลบออกให้พ้นที่เกิดเหตุโดยเร็ว

4.3 การอพยพหนีไฟ...มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร?

ในกรณีที่ไม่สามารถดับเพลิงได้เอง ให้รีบอพยพหนีออกจากพื้นที่โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) เมื่อไม่สามารถดับเพลิงในเบื้องต้นได้ ให้รีบอพยพหนีออกจากพื้นที่ทันที ปิดประตูห้องที่เกิดเพลิงไหม้ และไม่ควรกลับเข้าไปในอาคารอีก
- 2) การหนีไฟให้ใช้บันไดเท่านั้น อย่าใช้ลิฟท์เด็ดขาด
- 3) หากบริเวณเส้นทางหนีไฟมีควัน ให้ก้มลงหมอบราบ และคลานไปบนพื้น

4) ในกรณีที่ไฟไหม้เสื้อผ้าที่สวมใส่ให้หยุดนิ่ง ล้มตัวลง และนอนกับพื้น ใช้มือ 2 ข้างปิดหน้า และแขนแนบลำตัวกลิ้งตัวทาบไฟกลับไปกลับมา จนกระทั่ง เปลวไฟมอดดับ

5) หากติดอยู่ภายในอาคารให้ใช้ผ้าชุบน้ำอุดตามช่องว่างรอบประตู และหน้าต่าง หรือเปิดหน้าต่างด้านนอกอาคาร และใช้ผ้าโบกไปมา หรือใช้ไฟฉาย

6) หากยังมีคนอื่นติดอยู่ภายใน ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ดับเพลิงทราบ เพื่อ เข้าค้นหาผู้รอดชีวิต

7) หลังจากเพลิงสงบแล้วให้แจ้งเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต หรือเจ้าหน้าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบ เพื่อขอรับความช่วยเหลือเบื้องต้นจากทางราชการ

ก๊าชหุงต้ม กับ
อุบัติเหตุภายในบ้าน

1. คุณลักษณะของก๊าซหุงต้มที่ควรทราบ...มีอะไรบ้าง?

ก๊าซหุงต้ม (LPG) เป็นเชื้อเพลิงที่ไวไฟมาก ถูกเก็บไว้ในถังบรรจุ โดยการอัดให้เป็นของเหลวภายใต้ความดันสูง ภาชนะและอุปกรณ์จึงต้องรับแรงดันของก๊าซได้โดยปลอดภัย อัคคีภัยจากก๊าซหุงต้มเกิดขึ้นได้เมื่อมีก๊าซรั่วผสมกับอากาศ และมีเปลวไฟหรือประกายไฟ เหตุการณ์ทั้ง 3 อย่างนี้ หากเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน จะทำให้เกิดไฟไหม้ และอาจมีการระเบิด

คุณลักษณะของก๊าซหุงต้ม คือ

1) ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น แต่ที่มีกลิ่นเนื่องจากผู้ผลิตใส่สารเอธิลเมอร์แคปแทน (Ethyl Mercapten) ลงไปให้มีกลิ่น เพื่อให้ทราบเมื่อเกิดก๊าซรั่วขึ้น

2) เมื่ออยู่ในสภาพไอ ก๊าซจะหนักกว่าอากาศประมาณ 2 เท่า ดังนั้นเมื่อก๊าซรั่ว ไอก๊าซจะสะสมอยู่บริเวณพื้นห้องหรือบริเวณที่ต่ำ เช่น ห้องใต้ดิน

2. การเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้ม เตา อุปกรณ์ และท่อก๊าซ...ควรเลือกอย่างไร?

ควรเลือกใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้

1) ถังก๊าซหุงต้ม มีวิธีการเลือกใช้ ดังนี้

- ต้องเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้มที่มีตราเครื่องหมายของผู้ค้าก๊าซตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) หรือจากร้านที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน
- ต้องมีซีลผนึกบนวาล์วหัวถัง
- ต้องมีเดือน ปี ที่ทำการทดสอบถึงครั้งสุดท้ายไม่เกิน 5 ปี
- ต้องมีข้อความ **“อันตราย ห้ามกลิ้ง ห้ามกระแทก”** เขียนไว้ที่ตัวถัง
- ต้องบอกน้ำหนักถังอย่างชัดเจน
- ต้องเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้มที่ไม่บุบ ไม่บวม ไม่เป็นสนิม หรือผุกร่อน

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของกรมธุรกิจพลังงาน www.doeb.go.th)

2) เตาแก๊ส มีวิธีการเลือกใช้ ดังนี้

- ใช้เตาแก๊สคุณภาพดี วาล์วปิด/เปิดไม่รั่ว
- หมั่นตรวจสอบการใช้งานอยู่เสมอ
- ปรับเตาแก๊สให้เปลวไฟเป็นสีน้ำเงิน

3) อุปกรณ์ปรับความดันแก๊ส (เร็กกูเลเตอร์) มีวิธีการเลือกใช้

ดังนี้

- ต้องเป็นชนิดแรงดันต่ำ
- ต้องเป็นชนิดที่ใช้กับแก๊สโดยเฉพาะ ซึ่งสังเกตได้โดยมีตัวอักษร **"LPG"** ประทับตราไว้
- ต้องเลือกใช้อุปกรณ์ปรับความดันที่แข็งแรง ทนทาน และเป็นชนิดที่เหมาะสมกับเตาแก๊สที่ใช้
- เมื่อติดตั้งเข้ากับวาล์วหัวถังแล้ว ต้องมั่นใจว่าไม่มีรอยรั่วที่ข้อต่อ ซึ่งทดสอบได้โดยใช้น้ำสบู่ลูบตรงข้อต่อนั้น
- ไม่ควรปรับแต่งอุปกรณ์ปรับความดันแก๊สด้วยตนเอง

4) ท่อแก๊ส/เข็มขัดรัดท่อ มีวิธีการเลือกใช้ ดังนี้

- ควรใช้สายยางหรือสายพลาสติกชนิดหนา มีการเสริมเส้นใยเพิ่มความแข็งแรง ไม่หักงอง่าย และเป็นชนิดที่ใช้กับแก๊สโดยเฉพาะ
- ความยาวของท่อแก๊สที่ใช้ควรยาวประมาณ 1.5-2.0 เมตร
- ต้องใช้เข็มขัดรัดท่อ ซึ่งเป็นโลหะที่มีความแข็งแรงเพียงพอ ไม่เป็นสนิมง่าย

3. วิธีการใช้ก๊าซหุงต้มที่ถูกต้อง...ควรทำอย่างไร?

1) การติดตั้งก๊าซหุงต้ม มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

- ควรติดตั้งก๊าซหุงต้มในบริเวณที่เคลื่อนย้ายเข้า-ออกสะดวกและมีการระบายอากาศดี
- วางถังก๊าซในลักษณะตั้งตรง บนพื้นที่ราบและแข็ง ไม่ทำให้ถึงเอียงหรือล้ม และให้วาล์วปิดเปิดอยู่ด้านบน
- ควรติดตั้งก๊าซห่างจากเตาก๊าซประมาณ 1.5-2.0 เมตร
- ไม่ควรติดตั้งก๊าซในห้องใต้ดิน หรือพื้นที่ที่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน เนื่องจากก๊าซหนักกว่าอากาศ หากเกิดก๊าซรั่ว ก๊าซจะสะสมในพื้นที่ที่ต่ำ
- ห้ามติดตั้งก๊าซใกล้แหล่งที่มีความร้อนสูง และจากที่มีเปลวไฟหรือประกายไฟ

2) ลำดับขั้นตอนการใช้ก๊าซ ควรปฏิบัติ ดังนี้

- เปิดวาล์วที่ถังก๊าซหุงต้ม หากเป็นวาล์วแบบก๊อกน้ำควรหมุนไม่เกิน 2 รอบ
- จุดไฟรอกที่เตาก่อน จึงเปิดวาล์วที่เตาก๊าซ แต่ในกรณีที่เตาก๊าซมีระบบการจุดแบบอัตโนมัติ หากเปิดแล้วไฟไม่ติดอย่าเปิดซ้ำติดต่อกันหลายๆ ครั้ง เพราะอาจเกิดการสะสมของก๊าซจำนวนมาก
- หลังจากเลิกใช้ก๊าซแล้ว ให้ปิดวาล์วที่ถังก๊าซก่อน เมื่อไฟเตาดับสนิทจึงปิดวาล์วที่หัวเตาอีกครั้ง
- หมั่นทำความสะอาดเตาก๊าซ และตรวจสอบอุปกรณ์ก๊าซอยู่เสมอว่าชำรุดหรือไม่

4. การป้องกันอันตรายจากก๊าซหุงต้มรั่ว...ทำได้อย่างไร?

มีวิธีการป้องกัน ดังนี้

- 1) เลือกใช้ถังก๊าซ อุปกรณ์ และท่อก๊าซที่ได้มาตรฐาน โดยมีตรารับรองมาตรฐานจากกระทรวงอุตสาหกรรม
- 2) ภายหลังการใช้ ให้ปิดวาล์วที่ถัง และที่เตาก๊าซ
- 3) หมั่นตรวจสอบบริเวณข้อต่อของอุปกรณ์ และท่อก๊าซ โดยใช้ น้ำสบู่ลูบตามบริเวณข้อต่อของถังก๊าซ วาล์ว อุปกรณ์ปรับความดัน และท่อก๊าซ หากก๊าซรั่วจะมีฟองก๊าซปุดขึ้นมาบริเวณที่รั่ว
- 4) สายท่อก๊าซที่ต่อจากถังก๊าซมายังเตาก๊าซให้ซื้อสายที่ผลิตสำหรับใช้กับก๊าซเท่านั้น

5. วิธีการหลีกเลี่ยงอันตรายจากก๊าซหุงต้มรั่ว...ทำได้อย่างไร?

ควรปฏิบัติตน ดังนี้

- 1) ห้ามนำถังก๊าซหุงต้มไปใช้แทนถังก๊าซรถยนต์
- 2) เมื่อใช้ก๊าซหมดถัง ให้นำไปเปลี่ยนกับร้านจำหน่ายก๊าซหุงต้ม ห้ามนำไปเติมที่ปั๊มก๊าซรถยนต์ เพราะเป็นอันตรายและผิดกฎหมาย
- 3) ห้ามกลิ้ง ห้ามกระแทกถังก๊าซ

6. การปฏิบัติตนเมื่อเกิดก๊าซหุงต้มรั่วหรือไฟไหม้...ควรปฏิบัติอย่างไร?

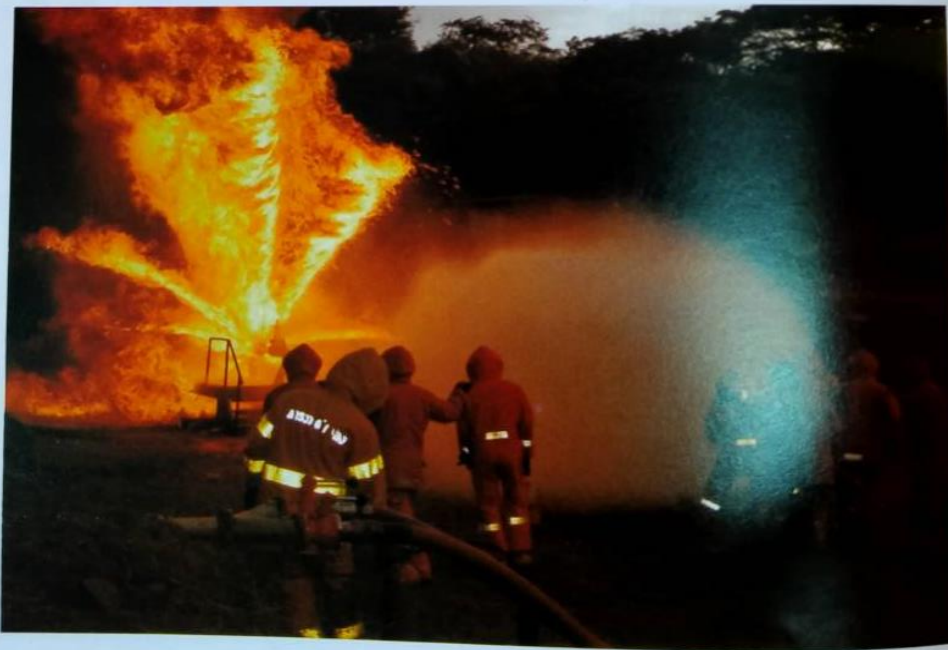
1) กรณีก๊าซหุงต้มรั่ว ควรปฏิบัติตน ดังนี้

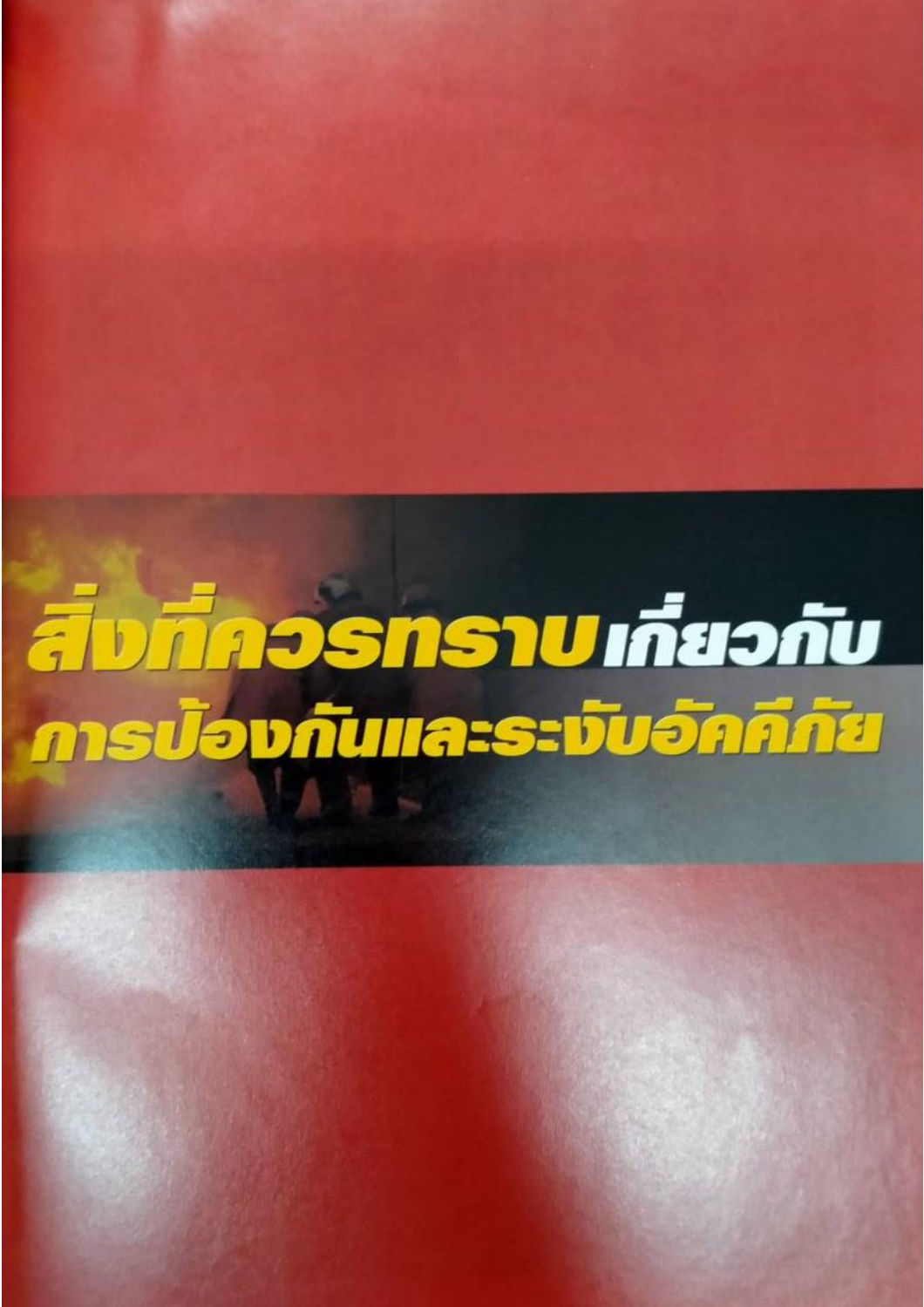
- เมื่อก๊าซรั่วจะได้กลิ่นเหม็นของก๊าซ
- รีบปิดวาล์วก๊าซที่หัวถังและที่เตาก๊าซ
- เปิดประตู หน้าต่างทุกบาน เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก และใช้พัดไล่อากาศออกไป หรือใช้ไม้กวาดอ่อนโบกพัดแรง ๆ จนทั่ว
- ห้ามเปิดหรือปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดโดยเด็ดขาด
- ดับเปลวไฟ และห้ามทำให้เกิดประกายไฟในบริเวณใกล้เคียง
- ตรวจสอบหารอยรั่ว โดยใช้สบู่
- แจ้งตัวแทนจำหน่ายมาแก้ไข หรือเปลี่ยนถังก๊าซ วาล์ว อุปกรณ์ปรับความดัน หรือท่อก๊าซใหม่ กรณีที่ถังก๊าซรั่วให้ยกถังไปไว้ในที่โล่งแจ้ง และห้ามไปไว้ใกล้บริเวณที่มีเปลวไฟ หรือประกายไฟ

2) กรณีก๊าซหุงต้มรั่วและติดไฟ ควรปฏิบัติตน ดังนี้

- ปิดวาล์วที่หัวถังก๊าซหุงต้ม และวาล์วที่หัวเตาแก๊ซ
- ใช้น้ำฉีดไปที่ไฟโดยตรง
- ใช้เครื่องดับเพลิงที่สามารถดับเพลิงที่เกิดจากก๊าซได้ เช่น เครื่องดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง หรือชนิดคาร์บอนไดออกไซด์ ฯลฯ ทำการฉีดตรงจุดที่ก๊าซรั่ว หรือตรงฐานของเพลิง โดยการเข้าทางเหนือลม
- ในกรณีที่คาดว่าไม่สามารถเข้าระงับอัคคีภัยได้ด้วยตนเอง ควรรีบแจ้งหน่วยดับเพลิงโดยเร็ว
- ในช่วงเวลาปกติ ควรฝึกหัดวิธีการใช้เครื่องดับเพลิง และหมั่นตรวจสอบเครื่องดับเพลิง ว่าไม่อุดตัน สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา รวมทั้งการติดตั้งเครื่องดับเพลิงในที่ที่สามารถหยิบใช้ได้ง่ายเมื่อเกิดเพลิงไหม้

สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับ
การป้องกันและระงับอัคคีภัย

สิ่งที่ประชาชนควรทราบ มี

ดังนี้

1) ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี หรือบุคคลที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งเป็นผู้รับผิดชอบการจัดให้มีเครื่องมือดับเพลิง อุปกรณ์ เครื่องใช้ ยานพาหนะ

สถานีดับเพลิง ระบบการแจ้งเหตุเพลิงไหม้ การฝึกอบรม การบรรเทาทุกข์ การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการแต่งตั้งนายตรวจ พนักงานดับเพลิง และอาสาสมัครดับเพลิง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ภายในเขตรับผิดชอบ

2) เจ้าของ ผู้ครอบครอง หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลรักษาที่อยู่อาศัยในอาคารหรือสถานที่ที่เป็นต้นเพลิงในขณะที่เกิดเพลิงไหม้ มีหน้าที่ดับเพลิงเท่าที่สามารถกระทำได้ และต้องรีบแจ้งสถานีดับเพลิงที่ใกล้ที่สุด

3) ผู้ที่พบเหตุเพลิงไหม้ให้แจ้งต่อเจ้าของผู้ครอบครอง หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลรักษาอาคาร หรือสถานที่ที่เป็นต้นเพลิง เพื่อทำการดับเพลิง ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่อยู่และเพลิงนั้นสามารถดับได้ก็ให้ทำการดับเพลิงนั้นทันที ถ้าไม่สามารถดับได้ให้รีบแจ้งสถานีดับเพลิงที่ใกล้ที่สุด

4) เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ต้องขนย้าย ทำลายเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขสิ่งทำให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย และยินยอมให้นายตรวจหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นเข้าไปในอาคารหรือสถานที่ เพื่อตรวจตราการเก็บรักษาสิ่งที่อยู่ในภาวะอันอาจทำให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

“หากมีปัญหาใดๆ ที่เกี่ยวกับก๊าซ และไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ให้ปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บอ่ง เช่น กรมธุรกิจพลังงาน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สถานีดับเพลิงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

กรมการปกครอง. รวมระเบียบ กฎหมายการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน., 2543

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน . คู่มือการฝึกอบรมการดับเพลิงขั้นต้น., 2544

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. คู่มือปฏิบัติงานกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย., 2547

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ. 2548., 2548

เอกสารประกอบการอบรม

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันอัคคีภัยและสารเคมี., 2546

คณะอนุกรรมการป้องกันอุบัติภัยในสาธารณสถานและเคหสถานในคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนาความปลอดภัยจากอัคคีภัยและอุบัติภัยในสาธารณสถานและเคหสถาน., 2546

เอกสารแผ่นพับ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ “อัคคีภัยไม่เกิดแน่ถ้ารู้แก่และป้องกัน”

กรมโยธาธิการและผังเมือง “ความปลอดภัยด้านอัคคีภัยในอาคาร”

กรมโยธาธิการและผังเมือง “การปฏิบัติตนเมื่อเกิดอัคคีภัย : บัญญัติ 10 ประการ เพื่อช่วยเหลือตนเอง เมื่อเกิดเพลิงไหม้ในอาคาร บ้านเรือนและตึกแถว”

ข้อมูลทางเว็บไซต์

www.disaster.go.th

www.dpt.go.th

www.environnet.in.th

www.fara.ksc.th.org

www.fire.police.go.th

www.fire2rescue.com

www.doeb.go.th

www.mgrronline.com

คณะที่ปรึกษาและคณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

1. นายสุนทร รื้อเหลียง	อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. นายสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต	รองอธิบดีกรมป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย
3. นายพงศ์เผ่า เกษทอง	รองอธิบดีกรมป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย
4. นางศรีสุดา รักษ์เผ่า	รองอธิบดีกรมป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย

คณะผู้จัดทำ

1. นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
การป้องกันสาธารณภัย
2. นายอดิศักดิ์ เทพอาสน์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย
3. นายอรรถพร สิงหวิชัย	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายวิชาการ
4. นายสรัญ นาคประสม	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายฝึกอบรม
5. นายไพบุลย์ ปัญจะ	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายบริหาร
6. นางสาวเอี่ยมพร สัตตบุศย์	หัวหน้ากลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ
7. นายชัยณรงค์ วาสนะสมสิทธิ์	หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ
8. นางสาวปัทมาวดี จตุรภัทร	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
9. ว่าที่ ร.ต.อรรษิษฐ์ สัมพันธรัตน์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
10. นางสาวมณฑา บุญแท้	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว
11. นายนิรุทธิ์ สาธุวงษ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5
12. นางสาวณัฐาศิริ สุขผดุง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4
13. นางสาวชุตติกาญจน์ เล็นดำ	นักวิทยาศาสตร์ 4
14. นางสาวปัทมา แสงสะอาด	นักสังคมสงเคราะห์ 4

คู่มือการป้องกัน และระงับอัคคีภัยเบื้องต้น

วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ต.บางขุน อ.เมืองปทุมธานี จ.ปทุมธานี

โทรศัพท์ 0-2567-0769-71, 0-2959-5681 โทรสาร 0-2959-5681

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

เลขที่ 3/12 ถนนอุทัยนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทรศัพท์ 0-2243-0020-26 โทรสาร 0-2243-2218

สายด่วน 1784

E-mail Address : itdisaster@mol.go.th

www.disaster.go.th